

5.1.2. Český jazyk a literatura pro 2. stupeň

Vyučovací předmět český jazyk a literatura se vyučuje jako samostatný předmět od prvního do devátého ročníku, přičemž je zajištěna plynulá návaznost prvního a druhého stupně.

Na druhém stupni je časová dotace: v 6. – 8. ročníku 4 vyučovací hodiny týdně, v 9. ročníku 5 vyučovacích hodin týdně.

Český jazyk a literatura má komplexní charakter, ale pro lepší přehlednost je i na druhém stupni rozdělen do tří složek: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Jednotlivé oblasti se navzájem prolínají.

Komunikační a slohová výchova učí žáky vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit, analyzovat a kriticky posoudit obsah textu. Žáci se naučí posuzovat i formální stránku textu a jeho výstavbu. Pochopí rozvržení rolí v různých komunikačních situacích, dokážou vyjádřit své pocity a reflexe; obhájit se před kolektivem.

Jazyková výchova je zaměřena především k získávání vědomostí a dovedností, které jsou potřebné k osvojení spisovné podoby českého jazyka. Učí přesnému a logickému myšlení a vyjadřování vlastních názorů. Důraz je kladen nejen na písemný projev (dodržování základních pravidel pravopisu), ale rovněž se přihlíží k tomu, jak se žák vyjadřuje ústně, zda je schopen porovnávat různé jevy, třídit je a dospívat k zobecnění. Využívá různých zdrojů informací (slovníky, Internet, encyklopedie...), rozšiřuje si znalosti a dovednosti potřebné k dalšímu vzdělávání.

Literární výchova vychází z četby (školní i doporučené), učí rozvíjet základní čtenářské návyky i schopnost interpretace literárního textu. Žáci formulují názory na přečtené dílo, rozlišují literární fikci od skutečnosti. Dospívají k poznatkům, které pozitivně ovlivňují jejich postoje a duchovní život.

Český jazyk a literatura nevyužívá pouze propojení těchto tří oblastí, opírá se rovněž o mezipředmětové vztahy (dějepis, informatika, hudební výchova, občanská výchova, výtvarná výchova...)

Cílem je využít klíčových kompetencí (viz. níže) k:

- chápání jazyka jako svěbytného historického jevu, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa
- individuálnímu prožívání uměleckého díla
- získávání informací
- zvládnutí pravidel mezilidské komunikace
- rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení:

Klademe důraz na čtení s porozuměním

Vedeme žáky k samostatnému vyhledávání informací (využívání výpočetní techniky)

Zadáváme zajímavé tvůrčí domácí úkoly

Podporujeme tvořivou činnost – projekty, soutěže, olympiády

Vedeme žáky k užívání správné terminologie

Kompetence k řešení problémů:

Vedeme žáky k vyhledávání a třídění informací (Internet)

Učíme děti obhájit názory a činy

Vedeme žáky k prezentaci jejich názorů

Samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení

Kompetence komunikativní:

Vedeme žáky k vhodné komunikaci, učíme je projevit a obhájit vhodnou formou vlastní názor

Rozvíjíme spolupráci s jinými školami

Učíme žáky toleranci (názorové)

Žáci se učí rozumět různým typům textů a záznamů

Kompetence sociální a personální:

Využíváme skupinovou práci a vzájemnou pomoc při učení

Vedeme žáky k dodržování pravidel

Kompetence pracovní:

Vedeme žáky k zodpovědnosti v práci, jejímu plánování a dokončení

Podporujeme tvořivost, nápaditost

Vedeme žáky k vytváření vztahů k lidským výtvarům

Učíme žáky ocenit práci druhých a vážit si jí

Kompetence občanské:

Učíme žáky znát svá práva a povinnosti

Vedeme žáky k respektování individuálních rozdílů

Vytváříme společenské podvědomí

Seznamujeme žáky s kulturním a historickým dědictvím, s tradicemi naší země

Zapojujeme žáky do mezinárodních projektů

Pomůcky: slovníky, encyklopedie, beletrie, výukové programy na PC, Internet, obrazový materiál, nástěnné mapy, učebnice, pracovní sešity, pexesa, časopisy...

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník 6.

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami ČJL-9-2-04 správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití ČJL-9-1-05 odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a 	<p>Jazyková výchova: Podoby ČJ Nauka o jazyce, složky Práce s jazykovými příručkami Procvičování pravopisu</p> <p>Tvoření slov, stavba slov Pravopis ve slovech odvozených Pravopisné jevy na hranici předpony a kořene</p> <p>Tvarosloví – slovní druhy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podstatná jména (konkrétní x abstraktní, obecná x vlastní, odchylky ve tvarech) - Přídavná jména (skloňování, stupňování) - Zájmena (druhy, skloňování, pravopis) - Slovesa (mluvnické kategorie) <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - Věta jednoduchá - Základní větné členy – shoda přísudku s podmětem - Rozvíjející větné členy (bez doplňku) <p>Zvuková stránka jazyka – spisovná a nespisovná výslovnost</p> <p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oznámení, zpráva - Dopis - Pracujeme s odbornými texty – studijní čtení - Výpisky, výtah - Popis - Vypravování 	<p>INF – práce s příručkami, organizace textu</p> <p>OSV – rozvoj poznávání, komunikace, řešení problémů</p> <p>MV – využití aktuálních textů (žurnalistika)</p> <p>INF – práce s texty, tvoření textů OSV – hodnoty, postoje, kreativita MUV – lidské vztahy MV – práce v týmu, tvorba mediálního sdělení</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení (desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení...) a ústní zkoušení (větný rozbor, pravopis...)</p> <p>Písemné slohové práce</p>

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<p>stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát</p> <p>.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla • ČJL-9-3-09 vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích 	<p>- Mluvený projev – zásady kultivovaného projevu</p> <p>Literární výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Základy literární teorie - <i>Lidová slovesnost</i> (hádky, říkadla...) - Pohádky - Pověsti - Regionální literatura - Bájky - Bajky - Příběhy s dětským hrdinou - Poezie 	<p>D – řecké a římské báje a pověsti HV – lidové písně, lidová slovesnost OSV – postoje, hodnoty, řešení problémů, kreativita D – regionální pověsti</p> <p>D, OV, HV – řečnictví, přednes</p>	<p>Ústní slohové práce Komunikace, argumentace Tvorba textů</p> <p>Úkoly k textu Vytvoření vlastního textu Obhajoba názoru Literární pojmy, práce s nimi</p>

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková výchova

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 7.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami ČJL-9-2-06 rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí ČJL-9-2-02 rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémech ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace 	<p>Jazyková výchova: Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - psaní velkých písmen - skloňování zájmena jenž - dvojné číslo - číslovky - slovesný rod (činný, trpný) - neohebné slovní druhy – příslovečné spřežky, stupňování příslovcí, předložky, spojky, částice, citoslovce <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - druhy vět podle postoje mluvčího ke skutečnosti - věty dvojčlenné a jednočlenné, větný ekvivalent - základní větné členy - vyjádření podmětu různými slovními druhy - vyjádření přísudku – jmenný, slovesný (jednoduchý, složený) - rozvíjející větné členy (přívlastek, předmět, přís. určení, doplněk) - seznámení s druhy vedlejších vět – interpunkce v podřadném souvětí <p>Nauka o tvoření slov</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní zásoba a způsoby jejího obohacování - tvoření slov (odvozování, skládání a zkracování) <p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - popis - charakteristika - líčení 	<p>Cizí j. – slovní zásoba</p> <p>Cizí j. - stavba věty</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení, desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení, ústní zkoušení</p>

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-1-02 rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru • ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování • ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů • ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla • ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo • ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele • ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie 	<ul style="list-style-type: none"> - výtah - žádost - životopis - vypravování - kritické čtení <p>Literární výchova: Intepretrace literárního díla Základy literární teorie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - příběhy humorné, o přátelství a detektivní - dobrodružná literatura - dívčí literatura - poezie - sci-fi a fantasy - nonsensová literatura 	<p>OSV - sociální rozvoj, komunikace MV - kritické čtení a vnímání mediálních sdělení INF – vyhledávání na internetu OSV– osobnostní rozvoj</p>	<p>Kontrolní slohové práce</p> <p>Práce s textem Úkoly k textu Práce s literárními pojmy</p>

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková výchova

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 8.

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-2-02 rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh ČJL-9-2-01 spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití <ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-2-06 rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí 	<p>Jazyková výchova: Útvary ČJ a jazyková kultura - interdialekty Slovní zásoba a tvoření slov Nauka o významu slov</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovo a sousloví - rčení - slova jednoznačná a mnohoznačná - odborné názvy, názvosloví - synonyma, homonyma, antonyma - slova citově zabarvená - odborné názvy <p>Tvarosloví – slovní druhy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podstatná jména - přejatá, jejich výslovnost a pravopis - Nepravidelnosti ve skloňování podstatných jmen - Slovesa - slovesný vid, slovesné třídy - Příslovce + další neohebné slovní druhy <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - Věta jednočlenná x dvojčlenná x větný ekvivalent - Základní větné členy – obtížnější případy shody Př s Po - Rozvíjející větné členy - Stavba věty jednoduché - Přístavek - Souvětí podřadné – druhy VV - Souvětí souřadné – poměr mezi větami hlavními - Souřadné spojení VV - Interpunkce 	<p>CJL – ukázky z české literatury</p> <p>INF – texty, využití programů na PC</p> <p>OSV – rozvoj poznávání, komunikace, praktické dovednosti</p> <p>MV – využití aktuálních textů</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení (desetiminutovky, kontrolní diktáty, doplňovací cvičení...) + ústní zkoušení (větný rozbor, pravopis...)</p>

Výstupy	Učivo	Mezipředmětové vztahy, průřezová témata	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů • ČJL-9-1-06 v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči • ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele • ČJL-9-3-02 rozpozná základní rysy výrazného individuálního stylu autora • ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo 	<p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Charakteristika literární postavy - Subjektivně zabarvený popis - Výklad - Úvaha - Komunikační žánry – dialog, diskuse - Úřední korespondence <p>Literární výchova: Nejstarší literatura Středověká literatura Renesance a humanismus Baroko, klasicismus, osvícenství Literatura první poloviny devatenáctého století</p> <ul style="list-style-type: none"> - Národní obrození <p>Světový a český romantismus</p> <p>Literatura druhé poloviny devatenáctého století:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Český realismus - Světový realismus - Česká literatura 60. - 80. let devatenáctého století 	<p>CJL – ukázky z literatury MV – práce s texty, tvorba textů, práce v týmu OSV – hodnoty, postoje</p> <p>D – nejstarší literatura MUV – kulturní difference</p> <p>D, VV, HV – renesance D, VV, HV – baroko, klasicismus, osv. D – TGM D – NO VDO – občanská společnost, stát D. HV – romantismus EV – příroda</p> <p>D – období druhé poloviny devatenáctého stol. D – časopisy, vztah politiky a literatury VV – umělecké směry</p>	<p>Kontrolní slohové práce Slohové práce Ústní slohové práce Komunikace, argumentace, rétorika</p> <p>Úkoly k textu Vytvoření vlastního textu</p> <p>Obhajoba názoru</p> <p>Literární pojmy</p>

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková výchova

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

Ročník: 9.

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití ČJL-9-2-01 spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova ČJL-9-2-07 v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovotvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí ČJL-9-2-04 správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci ČJL-9-2-06 rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí 	<p>Jazyková výchova: Obecné výklady o jazyce</p> <ul style="list-style-type: none"> - řeč, jazyk, projev mluvený a psaný - slovanské jazyky, - vývoj jazyka - útvary českého jazyka, jazykověda <p>Pravopis</p> <ul style="list-style-type: none"> - lexikální, tvaroslovný, syntaktický <p>Zvuková stránka jazyka</p> <ul style="list-style-type: none"> - hlásky, spodoba znělosti, přízvuk, větná melodie <p>Tvoření slov a význam slov</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovo a sousloví - rozvoj slovní zásoby - význam slova - odborné názvy <p>Tvarosloví</p> <ul style="list-style-type: none"> - slovní druhy, pod. jm. konkrétní, abstraktní, pomnožná, hromadná a látková, pod. jm. obecná a vlastní, slova domácí a přejatá - přídav. jm. a jejich druhy - druhy zájmen a číslovek - slovesa, přechodníky <p>Skladba</p> <ul style="list-style-type: none"> - věty podle postoje mluvčího - věty dvojčlenné a jednočlenné, VE - věta jednoduchá a souvětí - druhy přísudku - shoda přísudku s podmětem - rozvíjející větné členy - souvětí souřadné a podřadné - druhy vedlejších vět - řeč přímá a nepřímá - zvláštnosti větné stavby - aktuální větné členění výpovědi a věty 	<p>OSV – sociální rozvoj</p>	<p>V průběhu celého školního roku: písemné zkoušení, desetiminutovky, kontrolní diktáty, pravopisná a doplňovací cvičení, práce s chybou, ústní zkoušení, větné rozborů</p>

Výstupy	Učivo	Průřezová témata mezipředmětové vztahy	Možné ověření výstupů
<ul style="list-style-type: none"> ČJL-9-1-04 dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci ČJL-9-1-07 zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj ČJL-9-3-02 rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování ČJL-9-3-05 rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní, svůj názor doloží argumenty ČJL-9-3-07 uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře 	<p>Komunikační a slohová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - funkční styly - popis - charakteristika - úvaha - vypravování - výklad - proslov - diskuse - publicistika – kritické čtení - strukturovaný životopis, motivační dopis <p>Literární výchova: Literární žánry Adaptace literárních děl Realismus v české literatuře Literární směry na konci devatenáctého století Česká literatura na přelomu století Divadlo ve 20. století Česká literatura mezi válkami Česká literatura po 2. světové válce Světová literatura v 1. polovině 20. století Světová literatura po 2. světové válce Soudobá česká literatura Literární kritika Vlastní tvorba</p>	<p>INF – práce s textem Cizí j. - komunikace</p> <p>EGS – Evropa a svět nás zajímá MKV – Lidské vztahy Multikulturalita Etnický původ MV - Kritické čtení D – 1. a 2. světová válka – umělecké směry On – poválečné uspořádání světa OSV- Morální rozvoj</p>	<p>Kontrolní slohové práce řízená diskuse, argumentace</p> <p>Literární pojmy Literární testy Práce s literárním textem</p>